

famatio aliunde damnum redundat in alios; nam alieni damni condonationem nemo facere potest.

2. Circa moralem impotentiam famae reparandae id adverte:

1) eam existere posse, si diffamator praevidet, auditores retractationi fidem non esse adhibuituros: quod si ita est, *indirecta* reparatio locum habet; 2) si nescit amplius, coram quibus crimen narraverit; 3) si crimen etiam aliunde notum factum est; 4) si ex retractatione diffamator ipse damnum longe majus, v. g. in bonis altioris ordinis, aut in fama longe majoris momenti, pati deberet: id quod aliquando in ipsa calumnia accidere potest. S. Alph. n. 1002.

3. Ad reparationem aliunde factam revocari potest casus, quo diffamatio ante longum tempus facta oblivioni data est.

Mazzotta (l. c. pag. 334), cui videtur S. Alph. n. 998 consentire, dicit: „si prudenter existimetur (S. Alph. „si probabiliter creditur“), infamiam jam abiisse in oblivionem; tunc enim non teneris, sive falsum imposueris, sive verum: nisi periculum sit, ut infamia postea reviviscat.“ Videlicet in ultima hypothesis aliqua obligatio reparandi remanet. At non solum hoc periculum attendi debet, sed etiam contrarium periculum, sc. renovandi per ipsam retractationem memoriam criminis. Quod quum quoad narrationem veri criminis occulti gravius esse possit, quam in calumnia, in *dubio* simplex detractio potius non revocanda, sed oblivioni relinquenda est; in *calumnia* vero positive *constare debet probabili iudicio* de oblivione infamiae. V. S. Alph. ib.

4. Quoniam igitur ipsa revocatio interdum potius novum damnum famae inferre, quam damnum resarcire potest, atque haec revocatio diffamatori satis difficilis est, majoris confirmationis causa praestat notare, quae S. Alph. l. c. addit:

1) ad restitutionem famae requiritur *moralis certitudo*, quod detractor fidem obtinuerit apud auditores. Nec raro accidit, quod his detractoribus fides non praestatur, maxime si detractor loquatur ex ira, vel alia passione, nec detractio aliorum testimoniis aut aliter firmetur; 2) advertendum, quod retractatio per se affert infamiam retractanti, unde quando dubitatur de oblivione infamationis (i. e. si putatur, oblivionem adesse), non videtur quis teneri damnum certum pati ad reparandum incertum damnum proximi (addit S. D., id valere, nisi proportio sit inter illud damnum certum et damnum dubium, in quo relinquitur alter injuste olim diffamatus); 3) crimen praesumendum esse oblitum, si *per multum tempus* (multos annos) mentio de illo facta non fuerit.

5. Excusatio a reparanda fama nondum excusat ab obligatione reparandi alia damna: imo etiam *indirecta* famae reparatio per laudes dextre collatas neque ita dura, neque ita impossibilis est.

1195 Ad V. 1. Qui injuste laesit honorem proximi, debet illum restituere: si laesit publice, publice; privatim, si privatim laesit.

2. Qui laesit negative, i. e. non exhibendo honorem, ut satisfaciat, honorem denegatum exhibere debet: nisi forte illa denegatio ex circumstantiis positivae contumeliae aequivaluerit.

3. Qui laesit positive, honorem alias non debitum exhibere, imo non raro veniam petere debet. Nimirum 1) si Superior inferiorem dehonora- vit, sufficere potest, ut amice salutet, honorifico nomine appellet; 2) inter aequales sufficere potest: invitatio ad mensam, locum honorificum cedere; 3) si gravior fuit offensa, praecipue si inferior Superiorem dehonora- vit, petitio veniae necessaria plerumque est.

4. Veniae petitio per ipsum offensorem non est semper absolute ne- cessaria; sed adhiberi potest persona intermedia, modo honor publice red- datur: tamen pro gravitate injuriae offensus personalem satisfactionem petere potest. Neque ipsa familiaris allocutio, qua offensus cum offensore utitur, semper pro condonatione haberi potest; etsi sc. sit signum *odii* di- missi, non tamen per se signum juris habendae satisfactionis remissi.

5. Si cum honoris laesione conjuncta est diffamatio, etiam famae re- parationem fieri debere, manifestum est. Cf. de his omnibus Mazz. l. c. p. 436.

Caput III.

De secreto generatim sumpto ejusque laesione.

I. Secretum aliud est naturale tantum, aliud promissum, aliud ¹¹⁹⁶ commissum. Naturale dicitur, quod ex sola natura rei cognitae ex- surgit, eo quod res ipsa exigat, ne cum aliis communicetur. Quodsi ad hanc obligationem, qua quilibet adstringitur, ne jus alterius, cujus interest secretum servari, laedat, alia obligatio accedit nulla, secretum *naturale tantum* dicitur.

Secretum *promissum* est, quod oritur ex promissione post rem cognitam accedente, sive res ex natura sua secretum postulavit, sive non.

Secretum *commissum* est, cujus notitia hauritur ex communicatione alterius sub onere, ne ulterius reveletur: igitur promissio tenendi se- cretum antecedit rei cognitionem; in secreto promisso e contrario eam subsequitur. Perinde est, utrum onerosa haec promissio antecedens explicite data sit, an implicite et tacite tantum.

II. Generalis regula circa licitatem violandi aliquando secretum haec est: licere secretum manifestare, si haec manifestatio necessaria est ad grave damnum avertendum, sive damnum commune, sive pri- vatum proprium, sive alienum: imo secundum leges caritatis et legalis justitiae haec manifestatio fieri potest obligatio.

III. Verum haec generalis regula in diversis secretis diversimode ¹¹⁹⁷ applicari debet.

1. In *secreto naturali tantum* violatio ex eo nondum fit illicita, quod alter, de cujus causa agitur, forte majus damnum subeat, quam quod ego a me avertam. At si injuste in notitiam rei venerim, non licebit usus illius secreti cum alterius damno, nisi alter me ita injuste vexet, ut pro defensione invadere possim ejus secretum, aut nisi de meo gravissimo damno agatur. Confer quae supra dicta sunt de *teste* (n. 821).

2. Secretum *promissum* obligationem revelandi secretum, si forte legitima Superioris interrogatio aut caritatis lex intervenerit, tam parum aufert, quam si de secreto naturali tantum agitur: verum si agitur de *proprio* damno cavendo, modo hoc damnum me etiam potius passurum esse promiserim quam violaturum secretum, id ferendum est, nisi forte promissio illa illicita vel prodiga fuerit, ut si de propria morte subeunda agatur. Etsi enim aliquando licite possim pro circumstantiis mortem potius eligere, tamen, docente S. Alph., *vi promissionis* non teneor.

3. Secretum *commissum*, etiam a Superiore rogatus, communiter manifestare nequeo: sc. generalis regula est, me tamdiu servare debere secretum, quamdiu committens jus habeat secreti. Quoniam igitur ipse jus habet negandi seu dissimulandi, etiam jus habet, ne ille, cui rem commiserit, eam pandat.

Attamen si non de malo jam exorto, sed potius de malo inferendo vel imminente agitur, puta si committens secretum ipse injuste alterum vexet, aut si malum praeponderans avertendum sit: ille jure suo cedere debet, ac proin secretum etiam commissum, si necessarium est ad illa mala avertenda, laedi licet. Ita saltem generatim. In specie vero diversi generis secreta commissa distinguantur oportet.

1198 IV. Secreti commissi infimum gradum illud tenet, quod prorsus libere, nulla impellente causa, alicui ut amico committitur; supremum gradum tenet secretum sacramentale, quod nulli unquam communicare licet. Pro diverso igitur gradu commissi secreti haec statui possunt:

1. Circa secretum commissum, quod infimi gradus dixi, valere potest, quod S. Alph. n. 971 cum aliis contra S. Thom. docet, licere violare secretum ad grave vel gravissimum malum etiam proprium avertendum, etsi committenti gravius malum ex revelatione secreti criminis, ut malum mortis, immineret.

Imo Molina, qui alias postulat, ut observatio secreti vergat in damnum manifestantis multo gravius, tamen quando secretum solummodo implicite seu virtualiter qua secretum commissum fuerit sine necessitate, sibi certum non esse dicit, quod non liceat Superiori vel judici interroganti illud manifestare: at patet, per se ad id obligationem non adesse.

2. Proxime sequitur secretum, quod privato homini seu amico commissum est ad capiendum consilium: quod sine dubio violari nequit ad solam interrogationem vel jussionem Superioris. At ob grave damnum sive alienum sive proprium fieri posse violationem, S. Alph. cum aliis ut n. 1 concedit. Equidem tamen puto, id eo difficilius licere, quo magis expresse postulata et promissa est utcumque secreti conservatio.

3. Dein habes secreta, quae tacite committuntur hominibus in munere aliquo constitutis, in rebus, quae ad eorum officia pertinent, quando eorum auxilio alii egent, ut medicorum, advocatorum, obstetricum etc.: quae violari posse etiam S. Alph. ib. docet, si necessarium sit ad avertendum grave damnum sive commune, sive alienum sive proprium. At si de damno privato evitando agitur, peropportune addit S. D. „nisi ex tali revelatione immineat grave damnum commune“, sc. tunc non licere privati damni cavendi causa revelationem facere: imo videtur etiam addendum, privatam damnum,

cujus evitandi causa secretum violari liceat, debere injustum esse saltem objective et in secreto, de quo agatur, aut causam suam aut ansam habere.

4. Strictius etiam urget secretum, quod consiliariis in causis publicis communicatur. Quoniam enim in iis violandis bonum publicum proxime in periculum vocatur, non licet ob privatam ullum damnum, ne ob mortem quidem evitandam, violationem committere: nisi iniqua consilia capiantur.

5 et 6. Ultima sunt secretum sacramentale et quasi-sacramentale. Sa-1199 cramentale ne ob gravissimum quidem damnum publicum vitandum, etsi iniquissime inferatur, violari unquam licebit, idque ne in minima quidem re: de quo vide, quae in tractando sacramento poenitentiae dicentur.

Quasi-sacramentale voco, quod versatur circa res cum instituenda confessione cohaerentes, quae tamen materia confessionis formaliter non evaserunt, ut est manifestatio propriae conscientiae non plane libere facta, sed ex quadam obligatione ad regulam religiosi ordinis implendam vel ad conscientiae directionem necessariam. Quod secretum, si violatur, admittit utique parvitatem materiae, quum e contrario sacramentale secretum eam non admittat: insuper ejus violatio non illam sacrilegii malitiam habet, quam violatio sigilli confessionis. At regula supra data, tamdiu obligare secretum, quamdiu committens juste velit rem communicatam celari, fallaciter applicatur, si putas, tum licere hoc secretum violari, quando committens illud injuste celet. Nam si id accadat, Superioris seu consilarii quidem est, hanc obligationem ipsi committenti declarare, ipse autem consiliarius secretum violare nondum potest.

Quo magis vero voluntaria est manifestatio, eo facilius pro causa manifestandi secretum admitti potest ratio damni *communis* avertendi, aut ratio a gravi malo *innocentem* protegendi, qui aliter protegi nequeat, sed injuste ab eo, cujus secretum in quaestione est, vexetur. V. Castropal. tr. 16 (*de relig.*) disp. 5 p. 7 n. 11. Voluntariam tamen non voco eam manifestationem, quam aliquis facit pressus angustiis, ex quibus putat, se ab eo solo eripi posse, cui familiariter has res suas confidit.

V. Alias adesse posse rationes, cur liceat ea quae sub secreto communicata sunt, revelare, ex licentia committentis data aut rationabiliter praesumpta colligitur, sc.:

1. In secreto sacramentali nihil licet, nisi ex licentia *formaliter* et libere prorsus data, neque ullo modo *praesumi* licentia potest.

2. In aliis secretis aliquando jure *praesumi* potest licentia, quando apparet, jam nihil interesse committentis, secretum servari aut non servari.

Praeterquam in secreto sacramentali, in aliis ratio secreti cessat, si res communicata aliâ viâ jam divulgata est.

Appendix peccatorum praecipuorum contra *octavum* decalogi 1200 praeceptum.

1. Peccata, aliave vitia inculpabilia sed diffamantia, si occulta sunt, manifestare.
2. Crimen falsum alicui imponere.
3. Indirecta insinuatione, silentio et praeteritione etc. famam alterius laedere.
4. Alteri coram ipso crimen aliquod objicere, aut contumeliosis verbis, signis eum excipere.

5. Cum contumelia alicujus effigiem tractare, aut aliter in absentem opprobria conferre cum praevisione vel intentione, ut ille haec cognoscat.
6. Sine contumelia manifestata aliquem apud semetipsum graviter pro illius conditione contemnere.
7. Hominem certum et notum sine fundamento temere et deliberate apud se alicujus criminis seu peccati reum judicare.
8. Sine causa deliberato animo, praesertim ex malevolentia suspicionem enormis criminis de homine aliter probo fovere.
9. Magis etiam, ejusmodi judicia vel suspensiones cum aliis communicare, eisque ut persuadeantur conari.
10. Alios ad diffamationem incipiendam sive continuandam excitare, ut laudando, ridendo, interrogando.
11. Alicujus secretum injuste invadere.
12. Secretum cum aliis communicare, aut etiam uni viro tantum, cui prae aliis incognitum esse debuit.

Tractatus VI.

De praeceptis Ecclesiae communibus.

Quibus officiis secundum legem naturalem supernaturaliter confirmatam et extensam vita christiana concludatur, hucusque expositum est. Ecclesiastica lege officia hominis christiani complentur. Quare etiam illam respiciamus oportet: verum ad ea sola praecepta tractationem restringimus, quae christianos universim spectant.

Caput I.

De diebus festivis sanctificandis.

¹²⁰¹ I. Praeter diem Dominicam qualibet hebdomada recurrentem Ecclesia in decursu anni complures constituit festivos dies, quos eodem modo, i. e. abstinentiâ ab operibus servilibus et participatione S. Missae sacrificii, celebrari a fidelibus jubet.

Quid igitur praeceptum sit, vide in expositione tertii praecepti decalogi.

II. Dies festivi de praecepto per se quidem sunt illi dies omnes, quos Urban. VIII. in catalogo festorum recensuit. Verum disponentibus Pio VI. et Pio VII. pro fidelibus reductio festorum facta est, ita ut catalogus ille Urb. VIII. hodie propterea solum notandus sit, quia 1) norma est parochis etc., ut sciant, quibus diebus pro populo Missam applicare debeant; 2) norma est pro ordinatione, si quando ex privilegio etiam sacros ordines conferri licet diebus festivis de praecepto: videlicet etiam *suppressa* festa intelliguntur.

In singulis autem locis videndum est, quatenam festa suppressa

sint, quae non, et quo modo festa, quae remanserunt, celebrari debeant; nam aliquando indulgetur quibusdam diebus festivis, ut auditâ Missâ servilia opera exerceri liceat.

III. Catalogum autem Urb. VIII. hic recenseo.

Constitutione „*Universa*“ 13. Sept. 1642 S. Pontifex ita ait: „Auctoritate Apostolica decernimus et declaramus, infrascriptos dumtaxat dies pro festis ex praecepto colendos esse: Dominicos sc. dies totius anni — Nativitatis D. N. J. Ch., — Circumcisionis, — Epiphaniae, — Resurrectionis cum duabus sequentibus feriis, — Ascensionis, — Pentecostes cum duabus pariter sequentibus feriis, — SS. Trinitatis, — Solemnitatis Corporis Ch., — Inventionis S. Crucis; — Purificationis, — Annuntiationis, — Assumptionis, — Nativitatis Deiparae Virginis — (cui accedit ex const. Clem. XI. „*Commissi Nobis*“ 6. Dec. 1708 Festum Immacul. Conceptionis B. M. V.); — Dedicacionis S. Michaelis Arch., — Nativitatis S. Joann. Bapt., — SS. Petri et Pauli, — S. Andreae, — S. Jacobi, — S. Joannis, — S. Thomae, — S. Philippi et Jacobi, — S. Bartholomaei, — S. Matthaei, — SS. Simonis et Judae, — S. Matthiae, — item S. Stephani Protom., — SS. Innocentium, — S. Laurentii Mart., — S. Sylvestri Papae et Conf., — S. Josephi etiam Conf., — et S. Annae Deiparae Genitricis; — Solemnitatis omnium Sanctorum, — atque unius ex principalioribus Patronis in quocunque regno sive provincia, — et alterius pariter principalioris Patroni in quacunque civitate, oppido vel pago, ubi hos patronos haberi et venerari contigerit.“

Caput II.

De annua Confessione et Communione.

I. Decretum Lateran. Concilii IV. cap. 21 habetur his verbis: ¹²⁰² „Omnis utriusque sexûs fidelis, postquam ad annos discretionis pervenit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio sacerdoti, et injunctam sibi poenitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiae Sacramentum, nisi forte de consilio proprii sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum: alioquin et vivens ab ingressu ecclesiae arceatur, et moriens christianâ careat sepulturâ . . . Si quis autem alieno sacerdoti voluerit justa de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet et obtineat a proprio sacerdote, quum aliter ille ipsum non possit absolvere vel ligare . . .“

II. Obligatio igitur confitendi est semel in anno sine temporis determinatione; quod communiter sic intelligitur, ut necessarium sit, quotannis infra illud temporis spatium, quod decurrit a 1. Januarii usque ad ultimam Decembris, eum confiteri, qui sibi conscius fuerit peccati mortalis.